

ZPRÁVA O ČINNOSTI V PILOTNÍCH LOKALITÁCH V LETECH 2008–2011

LOKALITA **BRNO**

Agentura pro sociální začleňování
v romských lokalitách

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

O AGENTUŘE

Vláda České republiky rozhodla o vytvoření Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách usnesením č. 85 ze dne 23. ledna 2008.

Materiál k tomuto usnesení rozděloval činnost Agentury do dvou fází: pilotní a plošné. Úvodní pilotní fáze měla probíhat od ledna 2008 do prosince 2010. Poté měla Agentura postupně přejít z pilotní fáze do fáze plošné realizace.

Agentura pro sociální začleňování začala na jaře 2008 působit ve **12 pilotních lokalitách**. Do pilotní fáze agenturního projektu bylo v rozsáhlém dotazníkovém šetření vybráno šest českých a šest moravských lokalit, a to na základě deklarované ochoty samospráv s Agenturou spolupracovat a na základě vytvořeného nebo rozpracovaného strategického plánu sociální inkluze. Místa realizace byla vybrána také podle velikosti aglomerací tak, aby způsob práce a proces sociálního začleňování byl pilotně ověřen ve všech typech územních sídel – od obcí, respektive mikroregionů přes malá a střední města až po největší městské aglomerace, ve kterých je nutné spolupracovat s územními celky na úrovni městských částí. Agentura měla svou činnost ověřovat v místech, která měla bohatou zkušenost se sociálním začleňováním, ale i s obcemi, které v této oblasti stály na začátku činností.

Brzy po začátku fungování Agentury v pilotních lokalitách se však ukázalo, že původní plán ministryně pro lidská práva a vedení Agentury zajistit přímé financování v lokalitách, není z administrativních důvodů možný. Proto byl plánovaný záměr přímé finanční podpory projektů v lokalitách zrušen a nahrazen podporou pro partnery při přípravě projektů ze zvláštních výzev operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost a integrovaného operačního programu.

Zrušení přímé finanční podpory vedlo **na konci roku 2008** k přerušení prací ve většině lokalit a u vedení samospráv i u dalších partnerů významně klesla důvěra k Agentuře. Na začátku roku 2009 Agentura de facto nepracovala ve čtyřech z pilotních lokalit – v Roudnici nad Labem, v mikroregionu Šluknovsko, v Brně a v Břeclavi. V mnoha dalších se činnosti významně omezily.

Situace se změnila jmenováním Michaela Kocába do funkce ministra pro lidská práva v únoru 2009 a změnou vedení Agentury v březnu 2009, kdy byl ve výběrovém řízení vybrán nový ředitel Martin Šimáček.

Nové vedení Agentury zahájilo práce na obnovení činností Agentury v plném rozsahu a na plnění úkolů uložených vládním usnesením 85/2008. **Rok 2009** byl tedy ve znamení **přebudovávání způsobů práce Agentury** v lokalitách, jejího finančního zajištění a zajištění financování opatření, projektů a aktivit v lokalitách. Nový nástroj projektového poradenství a přípravy rozsáhlých „individuálních projektů obcí“ se rozbíhal od poloviny roku 2009 a znamenal restart činností ve většině pilotních lokalit. Tyto vynucené změny během pilotní fáze způsobily kromě oslabení důvěry i výrazné zpoždění práce v pilotních lokalitách, které se na některých místech již nikdy nepodařilo dohnat.

Ve většině z pilotních lokalit během roku 2009 a naplno v roce **2010** začal být **realizován nově vytvořený postup práce v lokalitách**. Ten se sestává z vytvoření lokálního partnerství, rozdělení do pracovních skupin a přípravy strategického plánu sociálního začleňování. Na něj posléze navazuje implementační fáze plánu, ve které jsou za asistence lokálního konzultanta připravovány projektové žádosti a ty podávány do jednotlivých národních i evropských dotačních výzev.

V létě 2009 byl zároveň zcela přepracován a znovu předložen ke schválení individuální projekt národní z prostředků OP LZZ, který (spolu s příspěvkem ze státního rozpočtu) zajišťuje činnost Agentury do konce roku 2012.

Rok 2010 byl pro Agenturu zlomový. Rozeběhl se zmíněný individuální národní projekt, Monitorovací výbor Agentury díky tomu v dubnu vybral dalších 10 obcí a měst, do kterých se rozšířilo působení Agentury od března 2010 (**Bílina, Bruntál, Havířov, Chomutov, Jáchymov, Jirkov, Kutná Hora, Obrnice, Teplá a Toužim a Trmice**). Do výběrového řízení se přihlásilo 43 obcí a měst z celé republiky.

Rozeběhla se také služba lokální asistence – klíčový nástroj pro posilování místních partnerů. Po dohodě s řídicími orgány IOP a OP LZZ se konstituovaly výzvy na podporu velkých infrastrukturních projektů a individuálních projektů na zajištění sítě služeb v partnerských městech. Ve většině pilotních lokalit byly dokončeny strategické plány lokálního partnerství a začaly se projevovat velké rozdíly mezi „úspěšnými“ lokalitami, průměrnými a těmi, kde se integrační procesy nedaří prosadit.

Zároveň začalo na plné obrátky fungovat druhé oddělení ve struktuře Agentury, tzv. oddělení řízení a koordinace. Stalo se odborným zázemím pro výkon v lokalitách, ale i expertním týmem pro spolupráci Agentury na úrovni státní správy. Agentura tak může naplňovat druhý pilíř svého poslání – podporu koordinace státních politik v blasti sociálního začleňování.

V roce 2011 nejprve Monitorovací výbor Agentury 2. února 2011 rozhodl o tom, že v šesti z 12 pilotních lokalit na konci června 2011 Agentura ukončí činnost (**Brno, Broumov, Jesenicko, Přerov, Slezská Ostrava a Roudnice nad Labem**) a v šesti bude pokračovat v činnosti až do konce roku 2012 (**Břeclav, Cheb, Most, Šluknovsko, Ústí nad Labem a Litvínov**).

Na dubnovém jednání Monitorovacího výboru pak jeho členové vybrali dalších 10 obcí a měst (**Děčín, Duchcov, Hodonín, Kadaň, Kolín, Krupka, Mělnicko, Sokolov, Vejprty a Větrní**). Agentura v nich začne působit od června 2011. Do výběrového řízení se přihlásilo 21 obcí a měst z celé republiky.

Dostává se Vám do ruky závěrečné stručné shrnutí činnosti Agentury v lokalitě, kde k 30.6.2011 přestane působit. V dalších šesti pilotních lokalitách však činnosti pokračují, a to zejména tam, kde se spolupráce daří velmi dobře a existuje předpoklad, že do konce roku 2012 se ještě významně rozvine (to se týká především Chebu, Mostu, Litvínova a Šluknovska). V Ústí nad Labem a Břeclavi bude Agentura přes dosavadní rozpačité výsledky práce pokračovat, protože v těchto městech existuje silná poptávka po spolupráci a motivace připravit strategický plán a rozsáhlé integrační projekty.

Agentura naopak odchází z lokalit, ve kterých jsou hlavní práce úspěšně ukončeny a Agentura bude poskytovat pomoc a poradenství formou vzdálené podpory (např. Broumov, Přerov, Roudnice), ale také z lokalit, kde neexistuje potenciál dalšího rozvoje spolupráce (např. Brno, Ostrava).

Zároveň probíhá externí vyhodnocování činnosti Agentury v pilotních lokalitách, které bude veřejnosti k dispozici v druhé polovině roku.

Původní záměr ověřit účinnost Agentury v různě velkých městech a za různých situací bude naplněn vinou zakolísání v letech 2008 a 2009 jen částečně. **Přesto má Agentura v současné době k dispozici unikátní**

AGENTURA V BRNĚ

poznatky o tom, jaké metody a postupy jsou účinné a s jakými rozdíly pro malé obce, středně velká města i největší města. Shrnutí těchto poznatků představí Agentura do konce roku 2011. Zároveň díky nim výrazně rychleji a účinněji pracuje v „nových“ lokalitách, ve kterých začala působit od roku 2010.

Dnes působí Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách jako jeden z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR, kterou vede vládní zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková.

MONITOROVACÍ VÝBOR AGENTURY

Monitorovací výbor pro činnost Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách je poradním orgánem pro zajištění zpětné vazby nad působením Agentury.

Výbor pravidelně sleduje pokrok v dosahování cílů Agentury, monitoruje účinnost a efektivnost činnosti Agentury, schvaluje výběr pilotních lokalit či projektů financovaných z dotačních programů Agentury, schvaluje podněty pro legislativní iniciativy v oblasti integrace romské komunity, může ustavit pracovní skupiny pro řešení specifické problematiky.

Členy výboru jsou: zástupci občanských členů vlády Rady vlády pro záležitosti romské komunity, zástupci státní správy a samosprávy, odborníci činní v oboru spadajícím do působnosti výboru a zástupci nevládních neziskových organizací.

LOKÁLNÍ PARTNERSTVÍ

je platforma, na které dochází k pravidelnému setkávání zástupců samosprávy, státní správy, neziskového sektoru a dalších aktérů, kteří jsou nebo mohou být angažováni v procesu sociálního začleňování v obci. Členové partnerství se setkávají na pravidelných jednáních několikrát ročně (případně v tématických pracovních skupinách) a společně připravují strategické plány a konkrétní projekty pro podporu sociálního začleňování. Lokální partnerství je základem činnosti Agentury pro sociální začleňování v jednotlivých lokalitách.

CO BYLO? – ČINNOST V LETECH 2008–2011

V červnu 2008 bylo v Brně založeno lokální partnerství, které mělo pouze čtyři členy: zástupce Magistrátu města Brna, dvě významné neziskové organizace IQ Roma servis a Drom a lokálního konzultanta Agentury. Činnost lokálního partnerství se propojovala s pracovními skupinami při Magistrátu města Brna, zejména Pracovní skupinou pro integraci a Komunitní plánování sociálních služeb.

Tento model práce lokálního partnerství se postupně projevil jako zcela nevhodné řešení s minimálními výsledky; Agentuře se jej navíc v období let 2008–2009 nepodařilo pozměnit.

V roce 2008 se v rámci projektu Dlouhodobý monitoring romských komunit v České republice uskutečnil kvalitativní výzkum v moravských sociálně vyloučených lokalitách Agentury. Výstupem z něj byla závěrečná analytická zpráva, která popisovala doporučená opatření pro brněnskou vyloučenou lokalitu Cejl.

V roce 2008 byla v Brně realizována kampaň proti zadlužování. Skládala se ze vzdělávacích aktivit pro zaměstnance pracující s extrémně zadluženými klienty i pro širokou veřejnost. Nechybělo také vydání informačních materiálů a veřejné diskuze na téma zadlužení.

V roce 2009 došlo k dalšímu utlumení aktivity Agentury v Brně, pozici zastupujícího lokálního konzultanta zastával vedoucí Oddělení lokálních koncepcí Agentury a jeho přítomnost v lokalitě nepostačovala ke znovuzahájení efektivní práce Agentury v Brně.

Proto došlo v květnu roku 2010 ke změně na pozici lokálního konzultanta a pozice byla plnohodnotně obsazena. Nově jmenovaná lokální konzultantka čelila obecné skepsi partnerů k další práci Agentury a proto přistoupila k radikálním změnám. Zrušila disfunkční platformu lokálního partnerství a zaměřila pozornost na práci v magistrátní Pracovní skupině pro integraci, zřízené prvním náměstkem primátora. Zmapovala situaci v přípravě integračních projektů města Brna a partnerů a začala systematicky spolupracovat při jejich přípravě. Lokální konzultantka se stala členkou Řídícího výboru IPRM a aktivně se zapojila do jeho realizace. V součinnosti s oddělením rozvoje a spolupráce a oddělením implementace evropských fondů Magistrátu města Brna připravila a konzultovala projektové záměry směřující k naplnění cílů IPRM¹, zejména další rozvoj sociálních služeb v zóně IPRM, rekonstrukce zázemí pro služby a revitalizace obytných domů, aj.

Na jednání Pracovní skupiny pro integraci přinášela konzultantka návrhy, které vycházely především z nejlepších praxí z ostatních lokalit a aktivně se podílela se na přípravě nových opatření – šlo například o podporu zaměstnanosti z veřejných zakázek města nebo o přípravu modelu dostupného bydlení v Brně.

¹ Integrovaný plán rozvoje města je soubor vzájemně obsahově a časově provázaných akcí (projektových záměrů), které jsou realizovány individuálními projekty v geograficky vymezeném území města nebo řeší průřezově určité problémové téma rozvoje města a které směřují k dosažení společného cíle či cílů města, obce či lokality. V programovacím období 2007–2013 je tento strategický dokument vypracováván žadateli o prostředky z regionálních operačních programů, integrovaného operačního programu a pro tématické operační programy cílené na rozvoj měst. Jedním ze dvou těchto plánů v Brně je IPRM pro Integrovaný operační program, který je zaměřen na tzv. Problémovou obytnou zónu města. Ta se nachází v městě Brně na území městských částí Brno – střed a Brno – sever a zahrnuje části ulic Stará, Francouzská, Hvězdova, Přadlácká, Spolková, Cejl, Soudní, Körnerova a Bratislavská.

PŘÍKLADY ÚSPĚŠNÝCH OPATŘENÍ

Metodika výzkumu užívání návykových látek mezi mládeží v sociálně vyloučených lokalitách

V roce 2009 zpracovala společnost SocioFactor s.r.o. pro Agenturu pro sociální začleňování metodiku výzkumu užívání návykových látek mezi mládeží v sociálně vyloučených lokalitách, která se podrobně věnovala vyloučeným lokalitám v Brně.

Záměr zřízení sociální firmy

Na základě projektového poradenství se v roce 2011 lokální konzultantka aktivně podílela na přípravě projektového záměru sociální firmy, která bude zpracovávat bezlepkovou mouku a pečiva. Cílem této firmy je podpořit zaměstnanost matek s dětmi z brněnských sociálně vyloučených lokalit. Projekt je nyní v přípravě, žádost bude předložena ministerstvu práce a sociálních věcí v září 2011.

Podíl na tvorbě modelu prostupného bydlení

Lokální konzultantka byla na základě přenosu dobrých praxí na Pracovní skupině pro integraci oslovena neziskovými organizacemi pro podporu při tvorbě modelu prostupného bydlení. Výstupem je materiál (návrh) prostupného modelu bydlení, který by Rada města Brna (a následně zastupitelstvo) měla schválit během druhého až třetího čtvrtletí roku 2011.

PROBLEMATICKÉ ČÁSTI PŮSOBNÍ LOKÁLNÍHO PARTNERSTVÍ BRNO

V Brně se nikdy nepodařilo sestavit reprezentativní lokální partnerství a připravit strategický plán sociálního začleňování. Zaměření na úzký okruh partnerů se ukázalo jako klíčová chyba již na počátku práce Agentury. Do roku 2010 Agentura v Brně nepřinesla přidanou hodnotu. Od nástupu nové lokální konzultantky v květnu 2010 se výrazně zlepšila spolupráce Agentury s úředníky jednotlivých odborů Magistrátu a s některými zastupiteli města. Důvěru části neziskových organizací se kvůli nečinnosti v letech 2008–2009 již nepodařilo zcela získat zpět.

CO BUDE? – ZAJIŠTĚNÍ POKRAČOVÁNÍ ČINNOSTI LOKÁLNÍHO PARTNERSTVÍ

Agentura v Brně nadále v rámci tzv. vzdálené podpory zajistí pomoc při přípravě projektů pro neziskové organizace, které nemají zkušenosti s předkládáním projektů do výzev evropských strukturálních fondů. Projektové poradenství Agentura poskytne také pracovníkům Magistrátu města Brna při přípravě projektu

nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Hvězdička a dalších projektů podle potřeby. Lokální konzultantka bude i nadále hostovat v případě potřeby v Pracovní skupině pro integraci a v Řídícím výboru IPRM.

ŘEKLI O LOKÁLNÍM PARTNERSTVÍ...

Helena Křištofová – Odbor sociální péče Magistrátu města Brna

Přínosem působení Agentury v Brně bylo kompetentní poradenství, informovanost v rámci IPRM IOP a členství Markéty Tvrdíkové v řídícím výboru. Agentura přinášela příklady dobré praxe, které byly pro Brno inspirací, například model prostupného bydlení a zadávání veřejných zakázek s místy vyhrazenými po dlouhodobě nezaměstnané. Agentura pomáhala šířit opačným směrem i výsledky z Brna – například pilotní ověření systému sociálního programu Druhá šance, který pomáhá k předcházení ztráty bydlení. Monitoring sociálně vyloučených lokalit v Brně, který Agentura financovala, dodnes slouží jako podklad a argumentace pro jakékoliv koncepční návrhy. Pokud bych chtěla Agentuře něco vytknout, byla by to například velká obecnost stanovených cílů v memorandu o spolupráci. Bohužel v něm nebyly konkrétně definovány povinnosti a očekávání obou stran a to se mohlo podepsat na následné spolupráci.

Katarina Klamková, ředitelka IQ Roma servis

V letech 2008 až 2009 Agentura odnesla víc energie, než by přinesla užitku – chaotické čas ubírající schůzky, nejasné cíle a kompetence, zamlžování, slabé personální obsazení, částečně i pocit jakési manipulace, či zahleděnosti „úřední/vládní pozicí“, peníze nekoordinovaně vynaloženy na různé ad hoc studie... Agenturu jsem v té době považovala za slabý projekt, který ve mně vzbuzoval nechuť a pocit nesmyslně vynaložených zdrojů, jež mediálně a veřejně fungují jako prázdná bublina. Personální a programová konsolidace v letech 2010 až 2011 přinesla větší rozvážnost, odborný vhled, podporu a rozeznávání místních a lokálních zdrojů a organizací, ochotu naslouchat, zvát k rozhodování, dozrávání cílů, kompetencí, počátky prvních inspirativních námětů (např. zaměstnanost podporující veřejné zakázky). Agentura nicméně v Brně prostě nedisponuje žádnou „nadhodnotou“, ničím významným, co by neměly, či neuměli silné a kompetentní místní organizace a zdroje. Občasný motivační, či koncepční vstup a podpora Agentury jako dalšího nezávislého subjektu např. v rámci Poradního sboru pro integraci města Brna, či projektu zóny IPRM může být nadále výhodná, byť z prostého důvodu – čím víc různorodých typů organizací a osobností s kompetentními postoji, tím lepší systémová a reformní argumentační a vyjednávací pozice vůči obci, veřejnosti ad., tedy i lepší šance, že se slova a očekávání synchronizovaně přetaví do efektivní taktiky a výsledků.

Příloha

VÝČET ČLENŮ LOKÁLNÍHO PARTNERSTVÍ Z ROKU 2008

- Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách
- Magistrát města Brna
- o.s. IQ Roma servis
- romské středisko Drom.

VÝČET REALIZOVANÝCH PROJEKTŮ

PODANÉ

Terénní a poradenské služby v SRNM

Projekt je zaměřen na podporu terénní práce v Jihomoravském, Olomouckém a částečně Moravskoslezském kraji. Cílem je využít dobrých praxí poskytovatele v oblasti podpory zaměstnanosti formou nových opatření – poradce pro zaměstnanost, poradce prevence zadluženosti, atd. Projekt je také druhotně zaměřen na zlepšení koordinace poskytovaných služeb, na jejich přehlednost a efektivnost.

Realizátor Společenství Romů na Moravě

Dotační titul OPLZZ, výzva 19

Požadovaná částka 10 000 000 Kč

Počet podpořených osob 490

Stav Projekt opakovaně podán.

Nejmenší zrno

Oba projekty Nejmenší zrno – IOP a OPLZZ jsou zaměřeny na podporu zaměstnanosti formou vytvoření sociální firmy. Jedná se o jeden z nejzásadnějších projektů připravovaných v Brně. Cílem je podpořit matky s dětmi, které se řadí mezi dlouhodobě nezaměstnané v Brně tak, aby se zvýšila jejich šance v dalším uplatnění na trhu práce. Sociální firma je zaměřena na zpracování bezlepkové mouky.

Realizátor: Teen Challenge

Dotační titul: IOP, výzva 1

Požadovaná částka:

Počet podpořených osob: 80

Stav: Předpokládané předložení – září 2011

Realizátor: Teen Challenge

Dotační titul: OPLZZ, výzva 30

Počet podpořených osob:

Stav: Předpokládané předložení září 2011